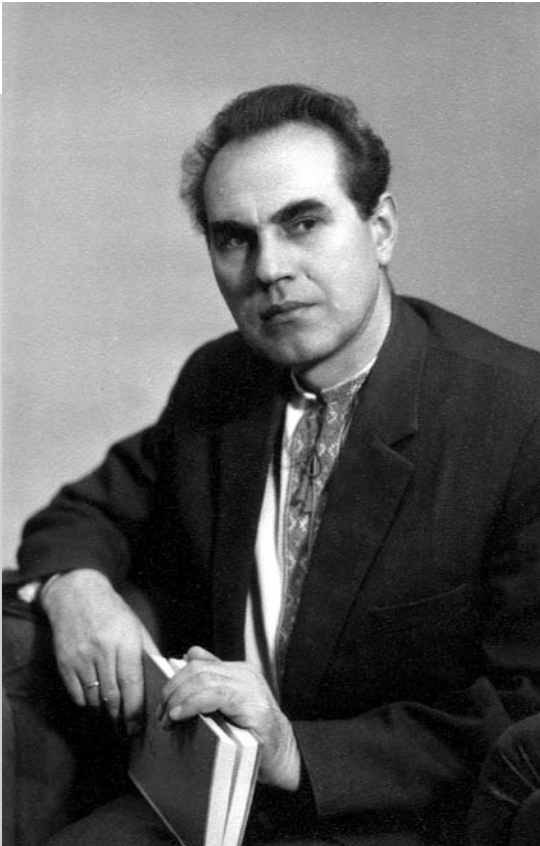

Богдан АНТКІВ

ІРИНА ВІЛЬДЕ І “СЕСТЕРИ РІЧИНСЬКІ”

Богдан Антків (1915–1998)

Ця розмова, що відбулася досить давно, мала прозвучати на Львівському телебаченні. На жаль, не прозвучала... Можемо тільки тішитися, що розшифрований матеріал зберігся в архіві заньківчанина, професора Богдана Козака. Він запропонував його редакції “Просценіуму” для публікації. Текст не зазнав “жорсткого” редагування: рука не піднялася. Зосталася жива мова.

Василь Глинчак: Можете розповісти, як прийшли до постановки “Сестер Річинських” на сцені театру?

Богдан Антків: Отож “Сестри Річинські”... Ми вже поставили на той час “На зламі ночі” Романа Іваничука в моїй інсценізації, і я подумав, що було б добре, якби така річ як “Сестри Річинські” з’явилася на сцені. Але я з Вільде не був знайомий. Я попросив Іваничука: “Слухай, Романе, познайом мене з Дариною Дмитрівною, може, вона мені дозволить зробити інсценізацію “Сестер Річинських””. – “Ну то добре”.

Познайомились, і я кажу відразу, просто з мосту, без довгих підходів: “От я хотів би зробити п’єсу з “Сестер Річинських”. Я би просив Вас дозволити мені з цим працювати”. Вона так дивиться на мене: “А ви що, вмієте?” Я кажу: “Пробував уже, от зробив з Іваничука “На зламі ночі”” ... “А Ви мені не зіпсуєте роман?” Я кажу: “Та я не буду сам таємно від Вас робити, будемо разом. А якщо Вам не подобатиметься, то скажете, що “ні”, та й все”. Подумала – подумала, і каже: “Ну добре. Але дивіться, щоб мені не зіпсували нічого”. Я, звичайно, дуже втішився, бо мені подобався цей роман. Це просто надзвичайна річ, глибока, при цьому настільки *(робить жест)*... Я знаю цей період в нашій Галичині. Там настільки правдиво описано, настільки психологічно все виважено...

Я взяв з собою роман на гастролі в 1967 році, ще раз прочитав і вже відразу робив собі помітки і весь час думаю, чи щось з того вийде. Стільки матеріалу, що не годен вмістити в одну п’єсу. Ну, але таки зменшувалось, стискалось, і я за гастролі підготовчу роботу зробив дуже велику, і тоді на цілу відпустку поїхав в своє село, до Острова, сидів в садочку, розложив собі папери, і робив. До осені, до початку сезону я зробив основний варіант, дав прочитати Олексію Ріпкові¹, йому сподобалось. Але каже: “То щось забагато. Треба ще продумати”. Він мені підказав багато цікавих моментів. Словом, почалась далі робота в театрі. Тривала цілу зиму з тим, щоб ми, їдучи на гастролі 1968 року до Харкова, п’єсу й виставу мали готову, і ми її там, у Харкові, мали зіграти. І ми таки нею там, у Харкові, закінчили гастролі. Вільде приїхала до нас на прапрем’єру. Ну, звичайна річ, то дуже урочистий момент. З Києва поприїжджало багато поетів... Але вистава йшла майже 4 години, і тоді, лише на практиці,

Друкується вперше.

¹ Ріпко Олексій Миколайович (1907–1983) – на той час режисер Театру ім. М. Заньковецької. (Тут і далі примітки Б. Козака).

було видно, що зайве, без чого можна обійтися. Вже в Чернігів ми не взяли вистави з собою. І знов ціле літо пішло на переробку матеріялу. Ціле літо я працював знову над стисненням, над таким уже варіантом, який міг би йти на сцені. От тоді після відпустки Ріпко знову взявся за роботу. Репетиції, репетиції з тим, що вже восени 1968 року вийшла прем'єра тут [у Львові]. Олекса Миколайович сказав: “Знаєте, в мене ще в житті такого не було. Я завжди мав що робити на репетиціях, а зараз наша вистава в такому стані, що вже не маю що робити”. Настільки ансамбль вирівнявся, все збіглося, гарно розподілені особи. Звичайно, прем'єра вийшла, та ми не думали, що буде такий успіх. Вистава йшла

багато років. Ви це знаєте. Причому довгий час не можна було дістати квитки (того ж дня), купували завжди наперед. Цікаво, що Вільде, хоч не розумілася на драматургії так, щоб могла щось заборонити чи поправити, мала своє враження як глядач, робила нам завжди зауваження якісь і приходила майже на кожну виставу. Якщо вистава пройшла 300 разів за весь цей період, то понад 200 разів вона дивилась виставу, то точно. Весь час вона дзвонила і казала: “Я сьогодні прийду, щоб мені було де сісти”. Це адміністратор забезпечував.

Цікавий момент, знаєте, з розподілу ролей. Ріпко каже: “Знаєте (він асистентом вистави мене призначив), як ми зробимо? Ви розподіліть ролі по-своєму, а я – по-своєму. А потім ми зведемо і побачимо”. Там деякі пропозиції сходились, деякі – ні. І от на роль Безбородька я чомусь думав Міруса. А Ріпко каже: “А я маю іншого”. – “Кого?” – “Максимчука, бо він і в житті Безбородько. Йому не потрібно нічого робити, тільки діяти, ніби це він у житті”. І дійсно, в Максимчука це була справді творча удача.

В. Г.: А як щодо інших ролей?

Б. А.: Знаєте, інші ролі терпіли перемены. Катерину, старшу доньку Річинських, про яку найбільше йдеться, спочатку грала Любов Лев², але, на жаль, вона померла; грала ще така Кобилянська³, але також не дуже довго. Тоді ввели Катерину Хом'як, і вона донині (я кажу – донині: ми збираємося ще зіграти окремі сцени 19 травня в Театрі імени Заньковецької,

В гостині в Ірини Вільде – Богдан Антків, Ніна Бічуня, Н. Н., Роман Іваничук. Світлина з архіву Н. Бічуні.

у пам'ятний вечір 90-річчя Вільде, і саме сцену: Катерина – Безбородько – Суліман. Сулімана мені Ріпко не хотів дати, це я випросив. Він назначив Голоту Павла⁴. Потім уже вийшло інакше: в нас був такий адміністратор Гріншпун⁵, то він казав: “Ви знаєте, пане Антків, коли до мене гості приходять, хочуть подивитися виставу, то я кажу: ви нині не йдіть, бо нині Голота грає. Прийдете, як буде грати Антків”. Він трошки не подобався йому...

А так, для нас “Сестри Річинські” – це завжди було свято. І для Вільде свято. По-перше, кожну 50-ту виставу ми відзначали таким “ювілеєм” внутрішнім – в театрі, і на всіх вона [Ірина Вільде] була. І на виїздах... вона дуже часто їхала з нами виставу дивитися. Вона приїжджала своїм ходом в райони Львівської області, в Івано-Франківськ... Любила вона цю виставу, і ми любили. І вона того варта була. Років з 15 вистава йшла, зіграли близько 300 разів. І ми б, мабуть, ще грали її довше, але почали старіти, і вже незручно було. Надія Петрівна Доценко⁶ була дуже

⁴ Голота Павло [?] – актор Театру ім. М. Заньковецької.

⁵ Гріншпун Ізакін Абрамович (1912–1981) – адміністратор; режисер Театру ім. М. Заньковецької (до 1954).

⁶ Доценко Надія Петрівна (1914–1994) – н. а. УСРСР з 1972 р. Працювала з 1936 р. в Українському драматичному Театрі ім. М. Заньковецької (з 1944 р. – у Львові).

² Лев Любов Олександрівна (1942–1985) – працювала (1974–1985) у Львівському українському драматичному театрі ім. М. Заньковецької.

³ Кобилянська [?] – у 1968 р. працювала в Театрі ім. М. Заньковецької

Богдан Антків – Рафаїл Суліман, Лариса Кадирова – Неля у виставі “Сестри Річинські” Ірини Вільде, Б. Антківа. Режисер – О. Ріпко. Львівський драматичний театр ім. М. Заньковецької, 1968 р.

Богдан Антків – Рафаїл Суліман, Ірина Завадська – Неля у виставі “Сестри Річинські” Ірини Вільде, Б. Антківа. Режисер – О. Ріпко. Львівський драматичний театр ім. М. Заньковецької, 1968 р.

хороша Мама, Кадирова⁷ – була Неля дуже хороша... Та я вам скажу, трудно назвати когось в тій виставі, хто б не справлявся, хто б не був в ансамблі. Ні.

В. Г.: А хто грав Бронка?

Б. А.: Переважно Стригун. Козак теж грав. Але не часто. Він не так сприймався. А переважно Стригун.

В. Г.: І як він ставився до цієї ролі, як він у ній виглядав?

Б. А.: Ви знаєте, він був цікавий Бронко. Дуже безпосередній, правдивий, Вільде його любила і завжди просила: “Та скажіть йому, щоб він голосніше говорив, бо я нічого не чую, що він каже”. Стригун у цій ролі любив так потихенько говорити. Піцишина Ольга грала спочатку, дуже хороша була. Потім щось почала хворіти. Слава – Міносян – була дуже хороша...

В. Г.: Чи пригадуєте харківську прем’єру?

Б. А.: Трудно було собі зрозуміти, як публіка нас сприйняла. Але витримала до кінця. І прийом був у кінці дуже сильний. Зрештою, ми самі думали: такі чотири години – то задовго. І тема їм ніби далека, але потім, хоч би де ми грали “Сестер Річинських”, всім тема була, здавалося, близькою. Це все живі люди, живі обставини... Тільки в Одесі адміністраторка, яка нас представляла, відмовилась від “Сестер Річинських”. Ми зіграли там два рази, але більше не зробили нам запрошення. А так всюди приймалося. Всюди була зрозуміла п’єса. Та бо там нема що не розуміти.

⁷ Кадирова Лариса Хамидівна (1943) – н.а. УРСР з 1982р. Працювала з 1963 р. у Львівському українському драматичному театрі ім. М. Заньковецької.

В. Г.: Всюди – то де? В яких містах?

Б. А.: Навіть у Росії. Ми їздили і в Росію на гастролях... Тепер навіть трудно згадати, де ми були. Ми всюди були (*посміхається*).

В. Г.: І на Кубані?

Б. А.: І на Кубані були, в Краснодарі. Сказати б – де Краснодар, а де Алма-Ата. Ми й там грали “Сестри Річинські”. Це була наша основна вистава на гастролях.

В. Г.: От цікаво, що не екзотика, не етнографія, а “інтелігентська” п’еса...

Б. А.: Інтелігентська п’еса, так, розумієте, сюжет і стосунки людей, відносини і характери хвилювали всіх, і для всіх були зрозумілі, бо це загальнолюдські речі. Вистава ж починалася не так, як роман – ми почали з того моменту, як раптово помер батько, і добробут скінчився. Треба рятувати ситуацію, а як виходити з того становища?...

В. Г.: Пане Богдане, коли святкували “внутрішні” ювілеї “Сестер”, то там була, звичайно, авторка роману, і після того, мабуть, були всякі розмови, спогади. Чи не заходила мова про якийсь епізод з роману, з вистави, чи якісь моменти вона брала з родинного життя, з родинних історій?..

Б. А.: Вона – ні, вона про це не говорила. Колись тільки сказала: “А, я там всіх їх добре знаю. Та то все мої знайомі. Я їх добре знаю”. І тема відразу уже йшла якась інша. Ясна річ, вона їх знала. Це видно по тому, як вона описує, що вона їх знала. Там же різні ходи-переходи. Ясно, щоб це написати, треба було все дуже добре знати. Треба було якось бодай стороною пережити.

Знаєте, здавалося, я майже напам’ять знаю цей роман. А зараз ми прийшли на репетицію цієї сцени з Катериною Хом’як і Максимчуком, зацікавились і всі разом похвалили: яка це чудова річ. І я витягнув з шафи роман “Сестри Річинські” і почав читати, і по-новому відкриваю все для себе, і всім наново захоплююсь. Інша річ, що там є трохи моментів відхилення “не в той бік”. Бо інакше не можна було, інакше і роман би не вийшов, і не було би п’еси. Ви знаєте, скільки за цю постановку ми мали неприємностей? Через репліки у Білинського з Бронком, в Нелі з в’язнем-націоналістом Маркіяном Івашком, де згадувались якісь лінії, де більше національних почуттів, нас викликав секретар обкому Пирожак, зайшли в театр, викликали Ріпка, Вільде, мене, всіх театральних керівників: “Як так? Треба зняти! Не можна! Такого не було”. Вільде каже: неможливо, щоб у мистецтві було тільки чорне й біле. А він: “Ні. В політиці тільки чорне і біле. І немає інших фарб”. То було так. А Вільде каже: “Що ви мені говорите. Я ж то ліпше знаю, як було. То було кілька націоналістів і кілька комуністів. Решта то все були порядні люди”.

(*Сміється*). Єдине, що мені дуже шкода, таке, що вже не можна поправити, ані перемінити, – ми стільки років спільно працювали і над іншими п’есами, які я задумав зробити, а не знайшов можливості попросити в неї якої книжки на пам’ять. Автограф. Ми десять років ходили до неї на день народження з групою письменників, там і фотографії робили, а я нічого не маю. Немає в мене нічого, все тільки в пам’яті. А так щоб я хотів на чомусь зупинитися зором, то нема. І в театрі робилися фотографії, і на телебаченні вистава йшла багато разів. І нічого нема. Оце в мене весь набуток з тієї вистави (*показує світлини*) – це сцена Сулімана з Нелею, коли вона хвора, і то така самодіяльна, хтось з-за куліс зняв. Оце єдине, що в мене, і все. І це така для мене болюча втрата. Вона не здогадалася, а я повинен був це зробити. Ну я не думав, що вона помре. Ні. Тому, що десь на якомусь вечорі піднімали тост за її здоров’я, я казав: “Дай Вам, Боже, такого здоров’я, як я маю”. І вона кинула зразу репліку: “А Вам такого, як я маю”. І дійсно: вона була страшенно життєрадісна, рухлива, вічно їздила кудись – і до Києва, і по областях, завжди були знайомства. І я не думав, що в неї раптом виникне такий стан, що вона піде від нас.

В. Г.: Пане Богдане, Ви належите до того покоління, що знали її твори значно раніше, ніж “Сестри Річинські”, Ви й довоєнні видання читали...

Б. А.: Ні... А знаєте чому? Я тоді жив у селі, в нас не було такої бібліотеки, я не мав можливості, читав те, що траплялося, що було в читальні. А потім, вже коли були “Сестри Річинські”, то спочатку частинами виходили, окремими новелами. На телебаченні передавали. Вийшла одна новела, – і одразу по телевізору. Але я так – дещо бачив, дещо не бачив. А вже тоді прочитав роман, коли він був надрукований в томах. Це все вже було пізніше, коли підійшов до неї, наважився говорити щось.

В. Г.: Ще хочу Вас запитати... але прошу не спішити відповідати, Ви забули моє прохання не говорити швидко, робити паузу після моєї мови... Отже, роман “Сестри Річинські”... головною героїнею стала донька священника. Це нечувано для комуністичних чинів, для радянської України, особливо в Галичині. Тоді ж дискримінація церкви була, дочок і синів священників виганяли з інститутів, з університету і т. д. І от цікаво – Ваші враження від того, що відбувається в нашому житті, і як реагувала публіка.

Б. А.: Справа в тому, що ми все це оминули, ті всі негативні речі, які є краплинами в “Сестрах Річинських”. Про кожного там є і позитивні речі, про священників усіх, хоч є й негативу трошки. Але оскільки ми взяли тільки брата, Нестора Річинського, того весельчака, який вільно, занадто вільно поведився, міг скинути ряску або в рясі піти на весіллі тан-

цювати, то я дуже тонко це обійшов. Та можна було зробити багато, навіть висміяти те, що в романі є, на жаль, але я схилиюся до думки, щоб якби не те, то роман би не вийшов, не побачив би його світ. І тому, правда, священники, мабуть, не ходили на цю виставу. А може, коли й ходили, не знаю. Але якихось нарікань з боку нашої інтелігенції я не мав за цю лінію, тому що я відчував це, це можна було б зробити. Якби це робив хтось інший, то можна було б багато негативного взяти. Я це все робив по ситуації. Якби це було десь у Харківській області, чи ще десь, то там я собі дозволив би, а тут треба було інакше. А тут я не міг. А я знаю, як у нас люди до цього ставляться, і я сам як ставлюсь до цього. Тому не було нарікань від Церкви.

В. Г.: Пане Богдане, от ви кажете, що у Вас залишилися дві фотографії. Це дійсно трошки прикро. Я так розумію, що десь вони є, десь у театрі. Але у Вас є така цінна пам'ятка. Той рукопис. Прошу про нього розказати.

Б. А.: Після того, як в нас вийшла прем'єра, і вистава мала успіх, минуло кілька років, і головний режисер Івано-Франківського театру Смоляк зацікавився, захотів поставити виставу. Видно, Вільде запросила його приїхати, подивитися нашу виставу. І вони мали домовитися, якого дня він приїде. Вони мали здзвонитися. І вона раптом перелякалась, щоб він часом не побачив чогось такого, що їх відштовхне від того матеріалу, і попередила мене. Вона написала таку записку; правда, це єдине, що я маю. Це реліквія. Вона просила це здати в архів, але я сказав, що я ще зачекаю. Може, мені це буде потрібно. І я затримав. У неї почерк трохи такий нечіткий, і олівцем написано. Тут читати все, мабуть, не варто, бо то занадто довго, шість сторінок, але тут є дуже цікаві зауваження. Вона була на якійсь виставі... чи вона з пам'ятки, чи вона собі на тій виставі, що дивилася, поробила помітки, навіть на окремі репліки, окремі мізансцени зробила зауваження. Для прикладу: "У фінальній збірній сцені промова Бронка повинна бути більш гарячкова, нервова, бо ж він боїться, що переб'ють. І обов'язково реакція з боку присутніх". Вона звертала увагу на костюми, що тоді так не носили. То треба зробити довшу сукенку. Як жалоба, то треба мати щось чорне на собі. Такі от речі.

В. Г.: А далі?

Б. А.: "Шановний Богдане Михайловичу. 10-ого цього місяця вибирається директор Івано-Франківського театру подивитись нашу п'єсу, і тому хочу, якщо Олекса Миколайович вважатиме за доцільне, вказати на такі коректури.

Перше, друге, третє, четверте і п'яте"...

– То було перше. Тепер друге: "Коли Бронко заходить до Річинських, як кинув листівку у вікно, хай

Ольга запрошує сісти менш широким жестом, просто кивнути рукою. При першій зустрічі Ольги і Бронка за містом, коли вони домовляються, чи йти їй з ним на шпацер, вона безпотрібно важко вискакує аж на горбик. Для цього вистачить їй просто ступити крок. Але крок назад. Взагалі, поменше бігати по сцені". Йдеться про те, що в нас такий гріх часто буває, особливо тепер. При першій любовній зустрічі Бронко говорить Олі: "Чого прикинула, маленька?" "Маленькою" називає Севір Ярославу. Треба би, може, "ну чого прикинула, моя біла панно?" "Зона безпотрібно в першій дії, де мова про випродаж старих речей, без потреби акцентує: "Це ж наші речі Річинських". Акцент треба перекинути на слово "наші", бо Річинським нічого хвалитися старими речами. Вона каже, що НАШІ речі, а вона казала: "Це наші речі РІЧИНСЬКИХ". От такі речі вона підмічала, і робила такі зауваження. Ще до Зоні: "При скубанні брів хай веде себе спокійніше. Вискубати волосинки не спричиняє такого болю". Вона любила, щоб усе було дуже правдиво.

В. Г.: Інтелігентніше.

Б. А.: Так. "... Хай Зоня не наставляє Марині цілувати руки. Навпаки, хай буцімто боронить. Вона ж то, Зоня, знає, що Мариня робиться нещирою." От такі тонкощі, вони грають роль. "Останнім дзвіночком" нехай не говорить Неля, бо це тихо виглядає. Коли мама не реагує на таке прохання, хай Неля повторить фразу: "Хай моя мамця поблагословить". Олена хай відповість: "Проси Бога про це, бо я не можу благословити свою дитину на нещастя", бо Неля йде до тюрми шлюб брати з Івашком. Вона от так робила (показує жестом хрест). Каже, що це не треба. "Хай Бог благословить. Я не можу послати свою дитину на нещастя". Це дуже такі влучні зауваження, я Вам скажу.

– Пропадають Бронкові такі вагомні слова, як: "Ой, нелегко ти мені дісталася, біла панно. Скільки передумав, скільки дісталася мені від товаришів". Тут він говорить виразніше, щоб це сприйняли, що йому тяжко. Оці місця, де Стригун проходив, знає так, щоб... "Олено! Таке моє скромне побажання: хай буде ще мужнішою, ще спокійнішою у своїй мові, а вже у всякому разі здається мені, що не треба їй хитатись від горя". Особливо різкий перехід у сцені з Нелею, коли вона мінуто після струсу, від якого аж захиталася, говорить спокійно. А як вона погодила всі формальності... Про маму: Нестор... "Критика публіки: категорично не може являтися у реверенді". Це коли (не можу прочитати), може, реверенда трохи не достігнута, це може бути, але... може бути тільки в рукавах. А якщо вже треба показати його рясю, то не достігнути до кінця. Катерина говорить Безбородьку: "В домі жалоба", а сама в голубому платті. Сцена просвітлена". Такі от речі.

– Прочитайте до кінця. Бачите, цікаво...

– “Север у своїй сповіді хай акцентує на словах: я не хочу тієї жінки. Я не хочу в’язатись з тим ідолем, а не я не можу поступити нечесно супроти людини, яка допомогла мені становище”. Може, ще додати: “я трохи проклинаю себе за цю інтелігентщину в мені, але я не можу інакше”. Там є така сцена, де він говорить зі Славою, що батько тієї нареченої платив за нього школу, посилав його в школу, підтримував, але за це взяв зобов’язання, що він оженився з його дочкою. А він закохався в Славу, але не може. Він би хотів не женитися, але він не може з тамтою. Він там каже такі слова, що я не можу, не хочу в’язатись з тим ідолем, але не можу поступити нечесно перед батьком. Я ненавиджу свою інтелігентщину, але вона каже, що він хай акцентує ті слова, що “я не хочу тієї жінки, я не хочу в’язати життя з тим ідолем, але не можу поступити нечесно”. “Коли Слава пропонує Северові видряпатись на цю гору, то хай скаже: “зачекай”, а то вони відразу уставляються як на команду проти гори, щоб не так відразу. А Безбородько не тільки багряч і матримоніальний, а й пихатий самодур”. Цю рису підняла. “Халат Безбородька має бути багатший і пишніший, інакше не зрозуміло публіці, чому він показує халата Катерині. Катерині в третій сцені потрібно це спокійно сказати, без акценту і притиску Марині. В такому разі Мариня піде до Сулімана, тим паче, що таке доручення зовсім не дивує Мариню”. Вона посилає по Сулімана служницю, то каже без акценту, просто так, бо таке вже було не раз, тож не надавати такого великого значення. “Безбородько і Суліман далі безпотрібно обтанцювають стовп з оголошеннями”. Там біля стовпа вони ходили, а треба просто, з місця. “От такі мої зауваження. Якщо маю на них право. Певна річ, що нам троїм ще доведеться дошліфувати п’єсу... Олексію Миколайовичу... так висловились, як Муха в байці Крилова: “мы пахали”.” (Сміється). “Нам доведеться”, бо вона як автор, не брала такої участі якоїсь. “А поки що добре було б і ці блошки усунути. Підкреслюю: якщо режисер висловить їх за потрібне. До зустрічі на десяте. Ірина Дмитрівна”.

І нам цінні ці зауваження. Не так цінні з того, що вони дали багато для вистави, а цінні тим, що вона переповнена бажанням допомогти, що вона звертає увагу на такі дрібниці, які ми, можливо, десь і пропустили. А актори самі вже удосконалюють. Обов’язково щось придумують не те, що в тебе.

В. Г.: А якісь курйози були на тих виставах? Сценічні? Не було, ні?

Б. А.: Може й були. Певно, були, але я їх не пам’ятаю. Не маю в пам’яті чогось такого особливого. Чогось тільки пам’ятаю все добре (усміхається).

В. Г.: Зрозуміло.

Обоє розглядають брошуру, діалог (розшифрувати не вдається)

... Лавреата державної премії ім. Шевченка Ірину Вільде (розкриває, перегортає сторінки, читає швидко) Ми зібралися всі тут, щоб востаннє провести і віддати шану, у вічний відпочинок. Колектив Академічного театру імені М. Заньковецької особливо відчуває і переживає цю велику втрату, бо вважає Ірину Дмитрівну членом спільноти. Перебуваємо в великій скорботі. Прощайте, дорога наша незабутня Ірино Дмитрівно. Нехай рідна земля буде легкою і прийме Вас у свої обійми. Ми назавжди збережемо світлу пам’ять про Вас. 2. 11. 1982 р.

В. Г.: То ще рік після її смерті йшла вистава, так? Ну, що зробиш, так... А от чи робилися якісь такі знаки пам’яті, коли вона померла, і ще вистава йшла, на перших виставах без неї?

Б. А.: Я не пам’ятаю точно як, але пам’ятаю, що [.....] вистава продовжує жити.

В. Г.: Роман “Сестри Річинські” – це так звана родинна сага. От є такий тип роману. На жаль, в нашій літературі він ще мало розвинений. Скажімо, в такій багатій літературі іншій... згадати знамениту “Сагу про Форсайтів” або “Звіяні вітром”, це американський роман часів громадянської війни. Але тепер, коли наше суспільство стабілізується, такі романи будуть з’являтися, в них буде простежуватись доля кількох поколінь українських родин. І роман “Сестри Річинські”, може, один з перших в цьому числі. Зрозуміло, що коли Ви його взяли і переробили для сцени, зробили такий сценічний варіант, то це все одно трохи театр був прокрустовим ложем. Роман цей аж напрошується, щоби бути екранізованим. Ми Вам дякуємо, звичайно, за ту велику роботу, що Ви зробили на сцені, і Вашій громаді театральній. Скажіть, пане Богдане, чи не було у Вас спокуси переробити театральний сценарій на кіносценарій?

Б. А.: То не то, що не було спокуси. Це була вже спроба, був вже дозвіл в московському плані. А тоді всі кіно... Були замовлення. І приїхав з Києва режисер Євген Хринюк (ще тоді живий був), зайшов до Ірини Дмитрівни просити, щоб вона дозволила поставити кінофільм. Вона каже: “Я на тому нічого не розуміюся. В мене є колега Богдан Михайлович Антків, йдіть до нього і з ним поговоріть. Якщо він погодиться, – то прошу дуже. Я не заперечую”. Він прийшов, ми поговорили. Знаєте, мені сподобалось. Це ж було тоді уявити... “Сестри Річинські” на екрані. При чому ж через Москву, на всесоюзному. Хринюк був такий переконаний, що ми це все зробимо скоро. І ми сіли за роман, і розмітили на вісім серій. Причому, що там було так, що 5 дочок і мама, то мусила бути для кожної дочки окрема серія, де в попередній серії зав’язувався якийсь її розвиток, а потім тут основна

Катерина Хом'як – Катерина, Святослав Максимчук – Безбородько, Богдан Антків – Рафаїл Суліман у виставі “Сестри Річинські” Ірини Вільде, Б. Антківа. Режисер – О. Ріпко. Львівський драматичний театр ім. М. Заньковецької, 1968 р.

якась подія мала бути, і батько там мав бути. Словом, вісім серій. Ми розмітили спільно, що будемо робити. Перших чотири серії я мав робити, щоб час не пропав, а інших чотири він мав робити. Я – зразу почав робити. Я зробив дві серії, і він мені телефонує з Києва: “Припиніть роботу, тому що в Москві хтось в плані викреслив “Сестри Річинські”, але поки ще затримуйтеся, я ще поїду, я ще буду ходити”. Але нічого з того не вийшло, фільм далі не був дозволений, ця тема була виключена. При тому сталося так, що мало бути російською мовою, я зразу займався перекладом. Ну, я сам перекладав мало, тому що був авторизований переклад на російську мову то я звідти черпав, як вже треба було якісь зв'язки, то я сам то робив. І нічого з того не вийшло. Пройшов певний час. Зацікавилися в Одесі. Потім скоріше, ще перед цим, Роман Олексів: “Ой, дайте мені тих дві серії, я подивлюся, може, я щось в Києві зроблю”. Так тих дві серії в нього і пропали, не повернули мені. Але я мав кілька примірників. Потім ще взяла в мене десь до Одеси така Цибульська: “Дайте мені п'єсу, я з п'єси буду робити”. Я кажу: “Ви з п'єси не робите. То треба робити з роману, бо п'єса – то є п'єса. П'єсу можна зробити всю так як є, то є на телебаченню, то нічого не дасть”. Ну, і я не дав їй. Вона казала, що буде зв'язуватись із Вільде, я не знаю, чи вона зв'язувалась. Потім я намагався [запропонувати] цей

сценарій на нашу телестудію, львівську. Там Босович каже: “дайте”. Прочитав цей сценарій, дуже розхвалив, що дуже добрий, і Стригун там: “Ми поставимо, ми поставимо”. От так вони і поставили, як ті два примірники.

В. Г.: Ви маєте на увазі кіностудію “Галичина”?

Б. А.: Так, тоді ще “ГалФільм” називалась.

Ще потім приїхали з Одеси, вже не було Вільде. Приїхали недавно до Яреми: “Дайте дозвіл робити фільм”, – “Я вам дозволу не дам. Ви мені спаскудите, зробіте не те, що треба. Я можу погодитися, якщо співавтором сценарію буде Антків”. Він мені дзвонить: “Ви не погоджуйтесь”. “Вони хотіли то все взяти, і поставити так, як вони хочуть?” Він каже: “Ні, то я їм не довіряю. І я згоди на це не дам”. І так той сценарій... в мене ще є той чорновик, я на всякий випадок його ще не викидаю. Може, з часом ще... хоча, тепер його треба писати зовсім-зовсім інакше. Залежно від того, на скільки серій розраховувати.

В. Г.: Так що роман “Сестри Річинські” ще чекає свого втілення в якомусь великому серіалі.

Б. А.: Роман вартий того. Це може бути дійсно як сага про Річинських, тому що є матеріал, є дійові персонажі і події... які переживання, які злами!.. то ж епоха ціла...

І, до речі, є можливість режисерові, якщо це буде мудрий режисер, талановитий, зняти ті деформації, які були вимушені тим часом, які письменниця мусила робити, йдучи “Руху” на компроміс з владою, щоб роман міг побачити світ. А тепер це можна історично виправити легко, бо воно відчувається, де вони є, ті так звані додатки штучні, білими нитками пришиті.

В. Г.: Пане Богдане, дякуємо Вам ще раз.

Б. А.: Та нема за що, це я Вам дякую, що Ви все-таки порушили цю тему, що це ще живе, тема “Сестер Річинських”. Мені це дуже приємно, хоча мені трошки краще було б, може, на телестудію прийти, але мені то зараз трудно ходити догори (*Сміється*).

В. Г.: Роман цей цікавий, він сам по собі популярний. А Ваша театралізація посприяла ще більшій популярності. Я попросив одну знайому бібліотекарку позичити мені роман, бо, на жаль, не мою свого. А вона каже: “Ви знаєте, є в нас роман, але такий зачитаний, що вже його, мабуть, не можна бібліотеці видавати”. (*Сміється*). Дякую Вам.

Б. А.: Якщо Ви маєте час і можливість, я Вам можу позичити, якщо не дістанете в бібліотеці... (*обоє посміхаються*).

Розмовляв і записав Василь Глинчак